

Leelo Tungla poeetiline täisminevik

Äsja kirjastuses Tänapäev ilmunud Leelo Tungla luulekogu "Täisminevik" on loetav meie ühe andekama luuletaja poeetilise autobiograafiana, milles puuduvad piinlikud ülelunnistused, kuid mis siiski mõjub pihimusliku ja intiimsena. See raamat koondab endasse Tungla andelaadi kõik tahud, tuues esile selle, mida ta aja voolus oluliseks on pidanud. Palju õnne, sünnipäevalaps Leelo Tungla! Vt lk 7.

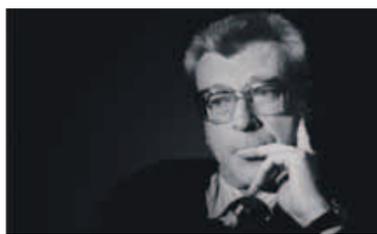
RAAMMAT

EESTI KIRJASTUSTE LIIDU AJALEHT

Nr 6 (18)

21. juuni 2007

sisu

Tundmatu laeka avamine

Näitleja ja lavastaja Gunnar Kilgas (1926–2005), omaaegne tuntud raadiohääli, meenutab kirjastuse Ilo poolt välja antud raamatus oma noorpõlve ja teatriteed, mis kulges 1950.–1960. aastatel läbi mitme Eesti teatri, hiljem Eesti Televisioonis televastuste režissöörina. Raamatu autor on Jüri Aarma, kellel on olnud võimalus lisaks Gunnar Kilgasele töötada koos ka paljude teiste legendaarsete lavakunstnikega. Vt lk 4.

Eesti pargipärand koguteoses

Pargid on omamoodi sümbioos kultuurist ja loodusest. Et neid mõista, peab tundma arhitektuuri ja botaanikat, ajalugu ja geograafiat. Varraku üllitatud "Eesti pargid" on mõeldud igapähele, kes meie pargipärandi vastu huvi tunneb. Usutavasti on selleks ajaloolased, loodusteadlased, maastikuarhitektid, arhitektid, planeerijad ning kõik kultuuri- ja loodushuvilised inimesed. Vt lk 3.

Mahlakas ja hõrk

Et toiduainete maailma täiega nautida, võiks kokaraamatute ja toiduajakirjade kõrvale soetada ka ühe kopsaka toiduainete entsüklopeedia, mille andis välja TEA Kirjastus. Vt lk 5.

Suvi on raamatusõbra lemmik

Raamatusõbrale on suvi parim aeg – pikad valged öhtud, puhkus ja vabad nädalalõpud annavad suurepärase võimaluse veeta mõnusaid tunde kirjandusmaailmas. Lageda võib kõikjal: vanade õunapuude vahele sätitud võrkiiges, kuumal rannaliival päikest võttes, linnapargis pingil pikutades, lakaluugi all krõbise-

vate-lõhnava heinte sees, suvilaõuel vanal vatitekil kõhutades. Ja raamatutest ei tule puudu – vastupidi, valik on tohutu, ükskõik, kas seista raamaturiilite ees poes, raamatubussis või raamatukogus.

Talvel ja muul pimedal ajal on tihiti vaja teha peab-lugemist: uurimist nõuab kohustuslik õppematerjal, läbipuurimist uus erialane kirjandus

ja hetkel laineid löövad uudisteosed. Suvel võib peab-lugemise asemel teha tahan-lugemist: veeta aega kvaliteetse ajaviitekirjandusega, võtta üle hulga aja taas lahti kunagised lemmikraamatud, lehitseda põnevaid teatmeteoseid, lugeda koos lastega vemmälvãrsse ja korraldada koos sõpradega grillpeo asemel muinasjuttude ettelugemise õhtu.

uudis

Raamatubuss on teel

Mai keskpaigast on raamatusõprade rõõmuks turul uus teenus – ratastel raamatukauplus. Tegemist on Scania tüüpi bussiga, mis on kohandatud raamatute müügiks ja sõidab mööda Eestit, andes raamatusõbrale võimaluse ükskõik millises Eestimaa nurgas endale raamatuid soetada.

Buss külastab kõiki suuremaid suveüritusi, samuti peatub Eestimaa külades, valdades, maakonnakeskustes, eelkõige seal, kus raamatukauplust ei ole.

Raamatute müük on tehtud väga mugavaks: kohapeal saab tasuta nii sularahas kui ka pangakaardiga. Lisaks raamatutele on võimalik osta Rahva Raamatu kinkekaarte ning vormistada kliendikaart. Mõistagi saab kirjavara kohapeal ka lähemalt tutvuda – selleks on bussis sisustatud omaette nurgake.

Lootkem, et raamatubussis müüda-vate raamatute seast leiab igapähele enda sobiva.

Esitleti "TEA laste- ja noorteentsüklopeediat!"

Rahva Raamatu Viru Keskuse kaupluse õdusas miljõõs esitles TEA Kirjastus 14. juunil uut "TEA laste- ja noorteentsüklopeediat".

Tutvustati teatmeteose koostamise põhimõtteid, ülesehitust ja lisavããrtusi. Poekõlastajatel oli võimalik küsimusi esitada ja entsüklopeediat tellida.

Õdentsüklopeedia on mõeldud eelkõige põhikooliõpilastele, kuid see on hea abimees ka gümnaasiumis. Entsüklopeedia ilmub kolmes suureformaadilises kõites, millele lisandub arvutiversioon CD-ROM-il ja DVD-l.

"TEA laste- ja noorteentsüklopeedia" on suurim ja mitmekesisem koolinoorte teatmeteos Eestis.

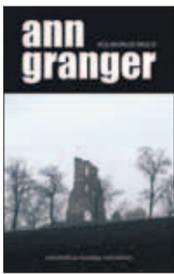
Esimene kõide ilmub juba augustis. Ettetellimine kestab 30. juunini.

RAAMAT

Vããljaandja Eesti Kirjastuste Liit
© EKL 2007

ilmunud

Külmunud muld
Ann Granger
Tõlkinud
Urve Liivamägi
263 lk
pehme köide

See on kolmas raamat uues krimisarjas, mis meenutab mõneski mõttes Caroline Grahami romaane. Tegevus toimub maalilises Oxfordshire's ning kuritegusid uurivad politseiinspektor Alan Markby ja tema armastatu Meredith Mitchell, kes on Briti Välisministeeriumi töötaja.

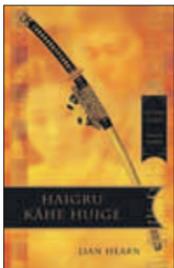
Londoni tolmusest korterist tüdinud Meredith Mitchellile on Cotswolds nagu rahu- ja vaikusesadam. Ent tema vana tuttav peainspektor Markby vaatab oma kodukohale hoopis teisiti. Kui tema lapsepõlve mängumaid hakatakse üles kaevama, et rajada sinna uus elamurajoon, leitakse vundamendikraavist mehe laip. Surnud meest ümbritseb saladus. Töomees, kes laiba välja kaevab, on kadunud ja ehitusplatsi läheduses elavatest farmeritest pole suurt abi. On vaja, et keegi vaataks asjadele värske pilguga. Ja Meredith näib olevat sobiv kandidaat.

Mustlas-madonna
Santa Montefiore
Tõlkinud
Tiina Viil
292 lk
kõva köide

Tiziani meistriteos, sünye ja saladuslik luksuslik prantsuse *château*. Kunsti järele janu- nev kõrge natsiohviter. Väike poiss ja ta kaunis prantslannast ema, kellest on saanud teiste prantsuse külaelanike vihkamise märklaud. Lummava hääle ja kitarriga elegantne ja salapärane ameeriklane, kes ilmub Bordeaux' lähedale väikelinna ning nende kõigi elu alaliseks muudab.

Mischa ema sureb ja jätab Metropolitanile hindamatu ja kataloogidesse kandmata Tiziani maali, millest pojal aimugi polnud. See saladus saadab Mischa retkele oma minevikuradadele.

Haigru kähe huige
Lian Hearn
Tõlkinud
Juhan Habicht
416 lk
kõva köide

Lummav Otori lugude neljas osa viib meid kujutel- davas keskaegsesse Jaapanisse, mille silmipimestavalt kaunile maastikul leivad aset julmad võimumängud ja kirglikud armastuslood.

Isand Otori Takeo ja tema naine Kaede on valitsenud kuusteist aastat, nende maa on rikas, rahulik ja õitsev. Ometi on just nende edu tõmmanud endale ühe kauge keisri tähelepanu, sest teda ahvatleb nende rikkus ja abiellumisikka jõudnud Takeo pärija, tema vanim tütar Shigeko. Samal ajal kerkivad Takeo minevikust varjud, mis ähvardavad nende rahu hävitada.

Küttejõu lasteaiarühm ja lasteaija juhataja Ida Švetsova seltsimees Stalini pilgu all. Arhiivifoto

Elu armastab julgeid

Marika Mikli

Mälestusteraamatuid eelmise Eesti Vabariigi aegadest on ilmunud päris palju. Teemaks enamasti talude ülesehitamine, noore riigi areng, seejärel sõda ja okupatsioon, talude hävitamine ning sellega seonduv isiklik ja riiklik traagika – enamjaolt on need lootusriikka alguse ja kurva lõpuga lood.

“Ellujääja” on pisut teistsugune – see on inimese lugu, kes on küll eluaeg teinud maatööd, kuid kellele pole kunagi kuulunud lapikestki maad ja kellel Eesti Vabariigis polnud isegi oma kodu.

Valentine Nõlvaku (neiuna Tiklat) vastu pole saatus just helde olnud. Tiklatite pere põgeneb pärast punaste võimuhääramist Pihkvast Eestisse. Siin leitakse elukoht ja töö, kuid peagi haigestub ja sureb ema, varsti seejärel isa, ning pere kolm last peavad nüüdsest ise hakkama saama. Valentine, pere noorim, satub lastekodusse, kust tal õnnestub Punase Risti abiga pääseda õppima Saku majanduskooli. Pärast kooli lõpetamist algab Valentine tööelu taludes.

Elu Eesti Vabariigis on noil tööpuuduse aastatel kaunis karm ja taluperemehi ning -perenaisi igasuguseid. Valentine tunneb nii mõnigi kord, kui raske on oma õiguste eest seista, kui pole vanematekodu, kuhu varju minna, kui ainus kapital on omaenda töökaed.

Pärast sõda satub Valentine valesüüdistuse põhjal Siberi vangilaagrisse ning elab ja töötab vabanemise järel veel mõnda aega Sverdlovski oblastis, julgemata kohe Eestisse tagasi tulla. Lõpuks koju naasnud, asub ta elama Virumaale, töötab kolhoosis ja kaevanduses.

Vesi, hobused ja muud loomad

Vallile meeldib hoog ja liikumine, ta on uljaspea, paiguti isegi hulljulge, kuid tal on täbarates olukordades õnne. Kord veab vool teda Narva jões ujudes pea- aegu karestikku, kuid möödasoitvast

reisilaevast tekkinud lainetus aitab kaldale pääseda. Kord tahab ta hobusega ujuma minna, ehkki merel mässab torm. Õnneks on hobune vaistlikult targem ja mõlemad – nii ratsu kui ratsanik – jõuavad õnnelikult kaldale.

Kahte asja armastabki Valli elus üle kõige – vett ja hobuseid. Ta tuleb toime selliste kurjade taluhobustega, kellega mehedki toime ei saa. Üldse on tal loomadega tihti soojemad suhted kui inimestega, ja rännates töö kannul ühest talust teise, on tema kõige südamlikumad hüvastijätud just hobuste, koerte ja ka teiste loomadega.

“Ära kunagi karda!”

Saksa okupatsiooni ajal töötab Valentine ühes sakslaste kompaniis telefonistina. Kompanii koosseis on kirev – lisaks sakslastele on siin taanlasi, prantslasi, hollandlasi, portugallasi, itaallasi, hispaanlasi. Üks värvikaim kuju selles seltskonnas on hispaanlasest vabatahtlik Michel, kes kipub hirmsasti rindele, kuid keda tema kuldsete käte tõttu kompaniist ära ei taheta lasta. Et vaba hing jääb vabaks hingeks ka Saksa armeele, sellele on Michel igatahes veenev tõendus. Kui Michel leiab, et õigus on tema poolel, ei anna ta ka sakslasest ülemusele karvavõrdki järele.

Telefonistil on keelatud sõduritega suhelda, on oht pealekaebajale vahele jääda, kuid sellegipoolest tekib Valentinel, keda kompanii sõdurid Valiks hüüavad, tõsine sõprus hollandlase Beineniga. Paljud sõdurid, sealhulgas Michel, suhtuvad eestlasest telefonistisse sooja sümpaatiaga ja ennastäis füüreritele visatakse mõnigi vemp.

Valentinet huvitab, miks Michel nii väga rindele kipub ja kuidas ta suudab ülbe ülemusega nii käituda, nagu seisaks *duce* Mussolini tal tõepoolest kaitsvalt selja taga:

“Michel, kas sa kunagi ei karda?” – “Seda inimest ei olegi, kes kunagi ei karda, aga enesest peab igas olukorras jagu saama, inimene valitseb ennast ise. Hirnutunne on üldse üks ohtlik

asi – satud sellesse ja mängid mis tahes kaardid maha.” – “Aga kas sa härga ei kartnud?” – “Kui sa härga kardad, siis ära areenile mine, härg on usumatult kaval ja taiplik, ta tajub sinu ebakindlust, ja usu, ta puurib sind sarvedega läbi, sinust saab kaotaja.” – “Tähendab, ka elus ei tohi karta, kas nõnda?” – “Jah, elu armastab julgeid, Vali.”

Seda jutuajamist Micheliga meenutab Valli pärastises elus rohkem kui kord. Olgu tal siis parajasti vastaseks kas või hirmuäratav KGB, olgu tegemist vangilaagri karmide oludega. Ja rohkem kui kord on tal Micheli sõnadest abi, ta veendub ikka ja jälle, et hispaanlasel oli õigus.

Kord sõjajärgse toidupuuduse ja korterikitsikuse ajal satub Valentine ühe puskariajaja juurde sundmanuliseks ning arutleb, piieldes korterinaabri voodi alt paistvaid rikkalikke toidukompse: “No mis pagan! Elavad inimesed! Miks ometi mina ei oska?”

Ja vastab endale ise: “Sellepärast, et sa oled sündinud rohkem boheemlase tõugu...”

Boheemlane või mitte, aga igal juhul on Valentines tugev loomissund. See paneb teda Patarei vanglas kohtuotsust oodates leivast kujusid voolima, see tõstab ta Siberi vangilaagris mõneks ajaks lausa laagrikunstnikuks, kellel on omaette ateljee ja rohkesti tellimusi. See paneb teda oma elamusi aeg-ajalt luuletusteks vormima.

Ja tänu sellele on meil nüüd see mälestusteraamat. Olen seda toimetajana kolm korda lugenud. Arvan, et loen veel.

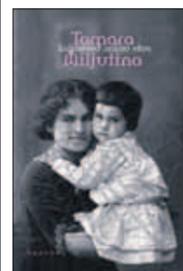
Ellujääja. Mälestused
Valentine Nõlvak
680 lk
kõva köide

ilmunud

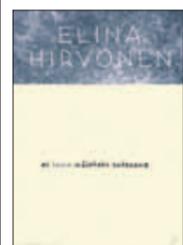
Katkuhaud
Ene Mihkelson
320 lk
kõva köide

Kirjanik Ene Mihkelson kirjutab asjadest, mis puudutavad kõiki eestlasi lähedalt. Tema romaani minategelane hakkab uurima, mis juhtus tegelikult Teise maailmasõja lõpus ja selle järel, ajal, millest tal endal on üsna udused ja lapselikud mälestused. Ta teab, et ta isa ja ema varjasid ennast metsas, isa tapeti, ema on küll elus, kuid jutustaja on temast võõrdunud. Tõde, mis vähehaaval selgineb, ei ole meeldiv.

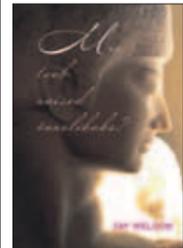
Inimesed minu elus
Tamara Miljutina
Tõlkinud
Maie Raitar
392 lk
kõva köide

Tamara Miljutina (1911–2004) mälestused hõlmavad venelaste elu Eestis 20. sajandi esimesel poolel. Siin on kirjeldatud Balti põlisvene haritlastele tüüpilist teed: vaimses ja harmoonilises õhkkonnas Tartus veedetud noorusaeg (1920.–1930. aastad), mitmekülgne ja huvitav elu Läänes (Pariisis), tagasispöördumine kodumaale Eestisse, 1940. ja 1941. aasta kohutavad sündmused – vangistus ja laagrid, sõjajärgne mõneaastane hingetõmbeaeg kodumaal ning teistkordne küüditamine ja stalinlikud laagrid. Raamat on kirjutatud erakordselt huvitavalt ja elavalt, kõnekate detailidega.

Et tema mäletaks sedasama
Elna Hirvonen
Tõlkinud
Piret Saluri
128 lk
kõva köide

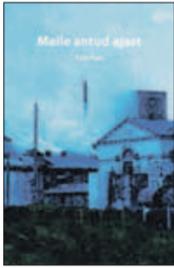
Tegemist on vormiliselt üheainsa päevaga noore naise elus. Kohvikus istudes meenutab ta seiku lapsepõlvest, suhteid isaga ja venda, kes viibib vaimuhaiglas. Keel, mida kirjanik kasutab, on napp ja täpne ning romaani omapärane lummas rütm haarab lugeja kiiresti kaasa.

Mis teeb naised õnnelikuks
Fay Weldon
Tõlkinud
Krista Suits
200 lk
kõva köide

Tuntud vaimukas ja sõnaosav kirjanik Fay Weldon püüab oma raamatus aru saada, kuidas võiksid naised õnne saavutada. Ta pakub omaenda kogemusel põhinevaid lahendusi ning vaatleb, kuidas mõjutavad seda õnnetunnet meie elud, tökohad, perekonnad, kehad, ihad, kõlblus ja kohustused. Oma arvamuste illustreerimiseks on ta lisanud raamatusse teravmeelseid mõistututte. Raamatut läbib küsimus, kas sa saad õnnelikuks, kui oled hea.

ilmunud

Meile antud ajast

Edda Pakk
160 lk
pehme köide

Mälestusteraamat, mille autor on kahe lavakunstniku, Rein ja Väino

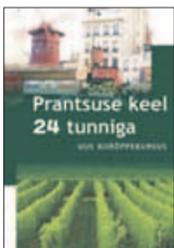
Areni öde, joonistub soojas ja südamlikus võtmes välja Arenite perekond ja näitlejaisiksuste kujunemise lugu. Inimesed ja sündmused selles raamatus on ehtsad, kirja pandud ausalt ja isiklikult. Raamatus on palju pildimaterjali perekonna fotoalbumitest.

Käesoleva raamatu sünni eest on autor tänulik Oie Oravale, kes näitlejatest Arenitest elutööülevaadet koostades luges Edda kirjapandud meenutusi ja neid avaldama julgustas. Pika elu jooksul on ta kirja pannud mälestusi ka oma vanematest, lähedastest, sõpradest – eesti inimeste elust läbi keeruliste aegade. Edda on osanud näha ja kirjeldada inimesi, olukordi ja isegi elutuid esemeid niisuguse avameelse emotsionaalsusega, mis liigutab ja pakub äratundmist igale lugejale.

Inglise-eesti majandus-terminite seletussõnaraamat

Koostanud
Vahur Raid
284 lk
kõva köide

Mida rohkem jõuab meie lauale ingliskeelse maailma erialakirjandust, seda suurem on vajadus eestikeelse oskusõnavara järele. Käesolev sõnaraamat sisaldab makro- ja mikromajanduse termineid koos lühikese seletusega, samuti olulisel määral Euroopa Liidu temaatikaga seotud sõnavara. Välja pole jäänud ka ökoloogiaga seotu. Sõnaraamatu lõpus antakse maailma riikide rahaühikute nimetused ja nende lühendid.

Prantsuse keel 24 tunniga + CD

Fabienne Schreitmüller
Tõlkinud
Tiia Kaarma
228 lk
pehme köide

Prantsuse keele kiirõppekursus sisaldab vajalikke argiteemasid ja on mõeldud nii algajatele kui ka keeleoskuse värskendajatele.

24 õppetunni jooksul saate oma keeleoskuse täiendamiseks kasutada 71 huvitavat ja vajalikku dialoogi, hääldamist aitavad lihvida kõnenäited raamatule lisatud CD-l.

Igas peatükis on asjakohased ja ülevaatlilikud grammatikaselgitused, nende praktiliseks rakendamiseks pakutakse 255 grammatikaharjutust koos vastustega. Lisatud on väike eesti-prantsuse sõnastik.

Peterburi müütide muusika

Jelena Skulskaja

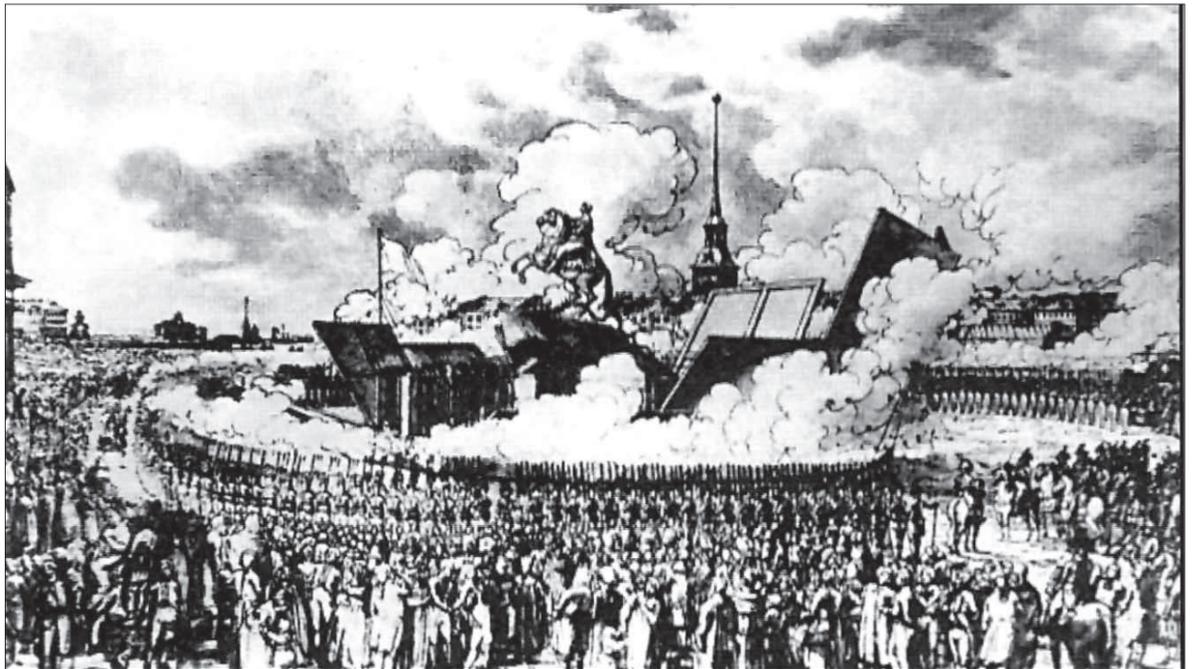
“**M**a kartsin vaid, et see kunagi lõpeb...” Selle legendaarse lause, mida kordavad kõik memuaristid, poetas Anna Ahmatova 1965. aastal pärast kontserti, mille talle korraldasid noored muusikud, kes olid luuletajale Komarovo suvilasse külla sõitnud, et talle uut Šostakoviitši kvartetti mängida. Muusikute juht oli Solomon Volkov, kellele Ahmatova sel öhtul luges ette oma rohkem kui poole sajandi eest kirjutatud luuletusi ning oma rahuliku ja suursuguse häälega lõi sideme tulevase raamatu autori ja oma hõbeajastu sõprade vahel.

Isiklik osadus lisab võlu

Volkovi kujundaja oli Peterburi, mis on küllap maailma kõige kirjanduslikum linn, sest igauks, kes siin sulepea kätte võttis, lõi sellest linnast oma müüdi. Puškini värsid, Gogoli ja Dostojevski proosa, Ahmatova luule – need pole mitte lihtsalt kirjeldused, vaid osa selle müütilise linna arhitektuurist, selle taevakummi ja tänavasillutis.

Solomon Volkov emigreerus nagu paljud teised tema sõpruskonnast Ameerika Ühendriikidesse, kus sai kuulsaks raamatuga Šostakoviitšist ning dialoogivormis raamatutega suurest koreograafist George Balanchine'ist ja geniaalsest luuletajast Jossif Brodskist. Volkovit on nimetatud vene Eckermanniks (kes avaldas raamatuna oma vestlused Goethega).

Solomon Volkovi raamatus on tihti selliseid lauseid: “Ahmatova rääkis mulle korduvalt...”, “Altman rääkis mulle...”, “Stravinski ja Balanchine (kes neid teemasid minuga üksikasjalikult arutasid) vastasid neile küsimustele kõhklemata jaatavalt. Nende veendumus tugines

Peeter I monumendi avamine Peterburis aastal 1782.

Tšaikovskit ja tema ümbruskonda hästi tundvate inimeste jutustustele...”, “Sel-line terane vestluskaaslane nagu Šostakoviitš rääkis mulle...”, “Brodski rääkis mulle...”, “Dovlatov rääkis mulle...”. Isikliku osaluse rõhutamine võimaldab Volkovil ka Peterburi kaugema ajaloo Peetri ajast alates muuta nagu mingiks hõimlaskonnaks, kus ta mis tahes ajastust pärit peterburilase sugulasena ära tunneb.

Solomon Volkovi raamatu eriline võlu seisnebki selles, et siia on valitud need kohad Peterburi ajaloo, mida on tähtis külastada nimelt täna, et mitte orientiire ja mõistust kaotada.

Kuidas praeti ööbikuid

Kui 1914. aastal algas sõda, kohtusid Ahmatova ja Gumiljov Blokiga. Koos söödi lõunat ja pärast Bloki lahkumist

ütles Gumiljov Ahmatovale: “Kas tões-ti saadetakse ka tema rindele? See on ju sama mis ööbikuid praadida.”

Seejuures Gumiljov ise, kes oli äärmiselt eksalteeritud ja kartmatu inimene, läks rindele vabatahtlikuna, võttis osa lahingutest ning sai 1914. aasta lõpus juba oma esimese Georgi risti.

Blok, kellel puudus Gumiljovi eksalteeritus, kirjutas sõja kohta nii: “Hetkeks tundus, et see lööb õhu puhtaks; nii näis meile, kes me olime erakordselt vastuvõtlikud; tegelikult pani sõda tolele valele, räpasusele ja jäledusele, millesse meie kodumaa oli uppunud, krooni pähe...”

Mõistagi ei minda Solomon Volkovi raamatus vaikides mööda kõigist neist “praetud ööbikutest”, kes peatse punase terrori ajal maha lasti (sh Gumiljov), kes tšekaa, NKVD ja KGB pii-

nakambrites hukkusid, laagrites kärvasid, “parasiitluse” eest süüdi mõisteti, keda taga kiusati ja maalt välja saadeti ning kellelt võeti õigus omal maal surra ja oma lähedasi mulda sängitada...

Ometi on raamatu kurbus selle kauni ja traagilise, kurjast vaimust vaevaldunud linna pärast helge ja tervendav. Sest tragöödia muudab kauniks eelseisev katarsis.

Peterburi kultuuri lugu

Solomon Volkov
Tõlkinud
Milvi Aasaru
680 lk
kõva köide

Tundmatu laeka avamine

Näitleja ja lavastaja Gunnar Kilgas (1926–2005), omaaegne tuntud raadiohääl, meenutab raamatus oma noorpõlve ja teatriite, mis kulges 1950.–1960. aastatel läbi mitme Eesti teatri, hiljem Eesti Televisioonis televastuste režissöörina. Raamatu autoril on olnud võimalus töötada koos paljude legendaarsete lavakunstnike, sh Ants Lauteri, Jüri Järveti, Velda Otsuse ja paljude teiste värvikate isiksustega, kellest ta isikupäraselt jutustab. Gunnar Kilgast ennast mäletatakse sirgeseljalise ja sarmika härrasmehena, samasugusena astub ta esile oma mälestusteraamatus.

Kaks küsimust koostajale

Jüri Aarma, olete aastate jooksul teinud palju intervjuusid teatriinimestega raadios ja televisioonis. Nüüd on valmis saanud raamat, kuhu olete koondanud Gunnar Kilgase mälestused.

Ega ma teab mis raamatukirjutaja ole, selleks on mul liiga vähe püsivust. Mulle on meeldinud intervjuuerida neid, kes ei ole ajakirjanduse poolt tühjaks

lõpustud. Sest inimene on põnevam siis, kui teda on vähem tülitatud, vähem väänatud. Seda laadi on mu vestluskaaslased enamasti olnud nii teles kui ka raadios.

Gunnar Kilgas oli liiga sirge seljaga, et olla liiga hea näitleja. Sest näitleja peab olema üks kuramuse angerjas – kas just selgrootu, aga ta peab painduma. Ja mitte ainult laval, talendi mõttes, vaid ka elus ja seltskonnaelus, sest teatrikunst ja rolli saamine ning loomine on üks pagana raske asi. Seal alati sirge seljaga ei saa.

Gunnar Kilgasel ei olnud seda painduvat selgroogu, ta oli selline uhke üksildane härrasmees. Ka oli ta väga enesekriitiline, halastamatu, naeris oma puuduste üle, ka avalikult teiste ees. See kõik tegi ta mulle huvitavaks ja põnevaks. Selliseid tundmatuid laekaid avada on palju huvitavam kui staarile trafaretsid küsimusi esitada.

Oli teil ka isiklikum suhe, mis valikut mõjutas?

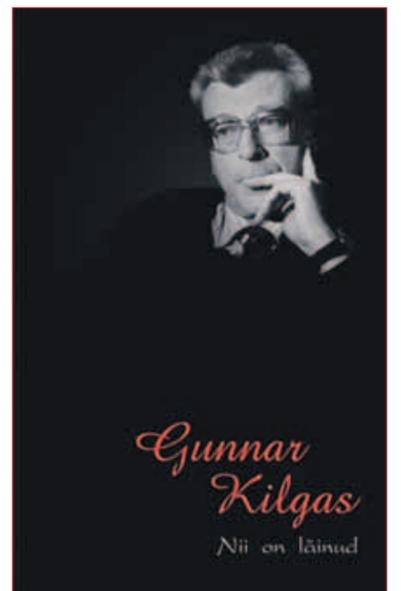
Aastakümneid tagasi võttis ta kord minu ühte kahe osalisega lavastusse ja see jäi mulle soojalt meelde. Sealmaalt olime sellised “vägisi” sinasõbrad – vä-

gisi selles mõttes, et mina ei saanud talle kuidagi “sina” öeldud ja tema oli siis alati siiralt pahane. See ei olnud sugugi kombe pärast, ta läks mõnikord kohe kurjaks minu teietamise peale.

Kuidas raamat valmis?

Tegelikult ta ei tahtnud seda raamatut. Ta oli päris pikalt ja rahulikult vastu. Ja nõustus lõpuks ainult selle kokkuleppega, et ta räägib inimestest ja olukordadest, mis elus tema ümber on olnud – mitte endast teiste keskel, vaid teistest enda ümber. Ja nii see mitte just vaevaline, aga järjekindlust õpetav küsitlus pihta hakkas, kestis läbi terve talve ning lõppes nukra võidukusega haiglas, kus ta enam suurt ei rääkinud. Jätsin talle sinnagi veel maki, et äkki tuleb midagi meelde, siis vajutab nupule ja räägib. Aga lint jäi tühjaks.

Nii et jah, me valisime mõlemad üksteist ära. Üks natuke varem, teine hiljem.

Gunnar Kilgas. Nii on läinud

Koostanud Jüri Aarma
160 lk
pehme köide

Eine murul

Riina Lõhmus

Suviselt šikk. Idüll aianurgas, mõisapargis, metsa all, mere ligi või haljal mättal agulipoe taga. Vaba ja demokraatlik eine murul õlistab iga seltskonda, maadelgu too äripäeviti börsil või ehitusprahis. Päikeseline *joie de vivre* vallutab meie karge põhjamaise loomuse ja algab igasuvine grilliralli.

Eriti nädala lõpupäevade poole hõljub supermarketite grillimarinaadide, vorstikeste ja lihavaraste ümber asjatundlikku elevust. Kõõgiviljadega sooritame me argipäevaseid terviserituaale, torti sööme vanaema sünnipäeval, aga päris oma lõbuks, oma heas seltskonnas, oma murul, me muudkui grillime. Näib olevat üldrahalik pürgimus näidata kogu ilmale, kui palju grillitud liha jaanipäevast esimese koolipäevani ühe väikese tubli rahva kõhtu ära mahub.

Aga kui teil peaks süte särinast ja liha lõhnast ühel päeval villand saama, siis minge ja otsige üles oma lemmikmarketi raamatulett või raamatupood ja leidke mõnelt ülemiselt riulilt selline rammus, mahlakalt punakollase kaanega ja hõrgult illustreeritud "Maailma toiduainete entsüklopeedia" ning lugege see suve jooksul kaanest kaane ni läbi. Jah, mitte kõik entsüklopeediad pole nii ladusalt loetavad! Sügiseks olete te kui uus vana eurooplane, kelle uskumatud teadmised toiduainete maailmast kutsuvad esile vestluskaaslaste vaimustuse, ja teie kulinaarsed naudingud muutuvad võrratult mitmekesisemaks.

Veel hakkab teis idanema usk ja

Kalev Tomingase foto

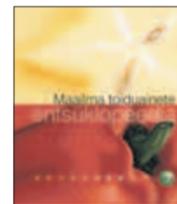
lootus, et ilm lubaks Eestimaa mullas kasvatada ja kultiveerida palju enamat ja põnevamat, kui seda täna tehakse. Ja et kaupmeheltki võiks ääri-veeri pärida, miks pole poes seda või toda või kas meil ikka on kõige paremad hooajakaubad saadaval. Parem olla tarbijana tootjast ja kaupmehet targem kui leppida sellega, mis on ja ükskõik millise hinnaga.

Muide, kus te hoiate oma päikesekuivatatud tomateid? Cappuccinomasiina taga? Ei, tolles purgis on pesto. Ah jaa, te panite need riulile sushimattide kõrvale. Te eelistate sushile kartulit? Muidugi, Eesti ongi ju kartulivabariik, aga ometi on teie köögis juba nii ühte kui ka teist!

Kas "Maailma toiduainete entsüklopeedia" üritab kõigutada põhimõtet, et eelistada tuleb ainult eestimaist? Muidugi, kui selle loosungi all peaks poeriiulilt vastu vaatama krimpisus näoga kaalikas või siniste silmaalustega kartul. Selleks puhuks on teil varnast võtta entsüklopeediad teadmised, millise riisi, milliste nuudlite, kuskussi, tofu või muu hea-paremaaga troostitud kaupa oma menüüs asendada.

Toiduainete maailm on imeline. Et seda täiega nautida, võiks kokaraamatute ja toiduajakirjade kõrvale soetada ka ühe kopsaka toiduainete entsüklopeedia. Tuhandes toiduaines on küllaga glamuuri nagu meie kavalate lihavürstide kõige vorstimates vorstideski.

Aga sõprade piknikukutsele kirjutage vahelduseks: "Le déjeuner sur l'herbe", et teie järjekordne "eine murul" poleks nii etteaimatav. Ja ärge laske oma konservatiivsematel külalistel heituda, kui mõni seltskonnadaam on oma rõivastumistiili võtnud täht-tähelt Edouard Manet' samanimeliselt surematult maalilt.

Maailma toiduainete entsüklopeedia
688 lk
köva köide
CD-ROM

Kas TEAte?

Loosi läheb TEA suur auhind!

Millisesse TEA lasteraamatute sarja kuulub peagi ilmuv Helle Laasi "Ämbliku pesupäev"?

1. Lapse oma juturaamat
2. Lapse oma luuleraamat
3. TEA lastejuttude varalaegas suurematele
4. TEA lastejuttude varalaegas väiksematele
5. TEA lasteluule varalaegas suurematele
6. TEA lasteluule varalaegas väiksematele

Vastus saatke TEA Kirjastusse meili teel info@tea.ee või postiaadressil 10118 Tallinn, Liivalaia 28. Õigesti vastanute vahel

loositakse 2. juulil välja "TEA laste- ja noorteentsüklopeedia" täiskomplekti tellimus. Võitjate nimed avaldatakse TEA koduleheküljel www.tea.ee.

Maikuu küsimuse vastus: TEA Kirjastuselt on ilmunud viis entsüklopeediat.

Koos TEAga Portugali avastama

TEA taskusõnastik
Portugali-eesti /eesti-portugali
40 000 sõna
ja väljendit
pehme köide

TEA Kirjastusel on hea meel pakkuda portugali keele ja kultuuri huvilistele äsja ilmunud TEA taskusõnastike sarja kuuluvat portugali-eesti-portugali sõnastikku.

Portugali sõnaraamat on kaheosaline, sisaldades portugali-eesti ja eesti-portugali osa. Kokku on sõnaraamatus üle 40 000 sõna ja väljendi, mida igapäevakeeles kõige rohkem kasutatakse. Seetõttu on sõnastik hea abimees igale eestlasele, kes tunneb huvi portugali keele vastu, ning ka portugallastele, kes on alustanud eesti keele õpinguid. Oluuline lisaväärtus on kõnekeelsed sõnad ja väljendid, samuti Brasiilia portugali keeles kasutatav sõnavara. Lisaks sisaldab sõnastik kasulikku infot Portugali ja Brasiilia kultuuri, kommete ja eluolu kohta.

TEA taskuentüklopeedia
688 lk
köva köide

TEA taskuentüklopeedia on ülevaatlik illustreeritud teatmeteos, mis annab teavet Maa tekkimise ja arenemise kohta, käsitleb riike ja rahvaid, nende ajalugu, uskumusi ja heaolu. Tutvustab astronoomia, matemaatika, füüsika, keemia ja bioloogia ning kunsti põhitõdesid. Saame ka teada, milline on asjade, näiteks auto tungraua ja digikaamera tööpõhimõte. Eraldi osas käsitletakse Euroopa Liidu ja Eestiga seonduvat.

Tippjuhi inglise keel

Äsja ilmunud "Business English for Business Leader" on inglise ärikeelega õppekomplekt, mis arvestab tänapäeva ärikeskkonda ja avab ingliskeelse äri maailma Eesti vaatevinklist.

Õpikus on 15 peatükki, mis käsitlevad ettevõtte töökorraldust ja juhtimist, motivatsiooni ja ärietiikat, tootmist, turundust ja müüki, finantsüsteemi ja kommunikatsiooni. Mitmekesised tekstid, harjutused, uurin-gunäited, ülesanded ja rollimängud aitavad õppijal omandada kogu materjali elavalt ja aktiivselt ning annavad enesekindluse igas olukorras.

Õpiku teemad avatakse konkreetsete ettevõtete näitel. Juba esimesest peatükist leiab õppija tekste Eesti ettevõtetest – Baltika Grupist, AS Nordic Foods'ist jt –, vaadeldakse ka näiteks Vene-Saksa gaasijuhtme teemat. Audio-CD-le salvestatud intervjuud ja ettekanded vahendavad kohalike spetsialistide seisukohti ja teadmisi. Euroopa Liidu temaatikat käsitletakse Eesti vaatenurgast lähtuvalt. Samas ei jää kõrvale teised riigid ja globaliseeruv maailm. Nii on õpikus leidnud koha tekst Iiri firmast, mis toodab kosmeetikat vetikatest ja Inglise ettevõttest, mis valmistab kruusidest pliitiseid, Soome firmast Stora Enso jpt. "Business Leaderis" on tasakaalustatud kohalik ja globalne.

"Business Leader" on õppekomplekt, millesse kuulub peale raamatu ka audio-CD ja CD-ROM. Audio-CD-le on salvestatud intervjuusid, ettekanded ja arvamusid, mille abil harjutada kuulamisoskust. Iga kuulamisteksti saadab üks või mitu ülesannet õpikust. CD-ROM on ühest küljest alternatiivne õppevahend, teisalt on seal materjali, mida õpikus pole. CD-ROM-il on arvutis täidetavad ja samas kontrollitavad harjutused, inglise-eesti ja eesti-inglise ärisõnastik, mida saab kasutada paralleelselt harjutuste täitmisega. Lisaks on CD-ROM-il ärikirjade näidised, mida õppija saab alla laadida ja kirja põhjana kasutada ning kõik õpiku ülesannete vastused ja kuulamistekstid.

Business English for Business Leader
Michael Haagensen,
Mary Hinterleitner,
Anne Lelumees,
Aet Toots
184 lk
pehme köide
kaasas audio-CD ja CD-ROM

Inglise keel koos karuperega

Juuni lõpus ilmub rõõmsameelne inglise keele õppekomplekt "YEP", mis on mõeldud 6-9-aastaste lastele. "YEP" sobib lasteaeda ja kooli, aga ka koju, kus ema ja isa saavad selle abil oma lapse inglise keele tuttavaks teha.

"YEP"-i abil omandab laps koos vahva karuperekonnaga tõhusad õpioskused ja esimesed teadmised inglise keelest, nii on tal põhikursuse alguseks väärtuslikud algteadmised olemas. Komplekt on loodud väikeste lastele mõeldes ja loob positiivse suhtumise inglise keele õppimisse. Laulude ja luuletuste abil arendab see kuulamisoskust, tutvustab lapsele olulist sõnavara, piltide värvimine arendab käelist tegevust. Kõik teemad on lapsele tema igapäeva elust tutavad – näiteks kutsuvad südamlikud karud lapse oma koju ja kooli, metsa ja mere äärde.

Õppekomplekti kuuluvad õpik-värvimisraamat, audio-CD ja õpetajaraamat. Õpik-värvimisraamat jutustab karuperekonnast, kellega tutvutakse laulude, luuletuste ja dialoogide abil. Raamatus on palju meeoleolukaid pilte, mida värvides lapsed oma elavat kujutlusvõimet kasutada saavad.

Audio-CD sisaldab laule, luuletusi ja dialooge, mis arendavad lapse kuulamis- ning hääldamisoskust. Autentse häälduse omandamiseks on audio-

CD-l ka uued sõnad. Nii on audio-CD inglise keele õppimisel asendamatu abimees.

Põhjalik õpetajaraamat sisaldab üksikasjalikke metoodilisi juhiseid kõne, sõnavara, kuulamise ja käelise tegevuse arendamiseks. Rohkete töölehtede hulgas on palju pilte värvimiseks ja sõnavara kinnistamiseks, ristsõnu, laulusõnu ja teste. Õpetajaraamat on kergesti mõistetav ka lapsevanemale ja on lapse õpetamisel seega suureks abiks.

"YEP" on põhikoolile ja gümnaasiumile mõeldud inglise keele õppematerjalide sarjast esimene õppekomplekt, millele on peagi täiendust oodata.

YEP. Õpik-värvimisraamat
96 lk
pehme köide

YEP. Õpetajaraamat
Tõlkinud Ivi Lepasson
161 lk
pehme köide

YEP. Audio-CD
52 minutit

Autobiograafia luuletustes

Jan Kaus

Tunnen Leelo Tungalt mitu head aastat, kuna me töökohtad asusid mõnda aega lähestikku, ühes majatiivas. Hea Lapse toimetuse koosneb pisikesest toast, mis asub justkui vanajumala selja taga, hoolimata tõsiasiast, et toimetuse akendest näeb Tallinna vanalinna hooneid. Ikka ja jälle oli hea sinna tuppa hiilida, just ajal, mil Leelo seal viibis. Magusaisu sai reeglina rahuldatud, sest alati oli Leelol pakkuda head ja paremat. Siis sai aetud tõrts juttu maast ja ilmast, alati ikka ivaga juttu, sest Leelo paneb asju hoolikalt tähele, kuigi ei kipu oma mõtteid avalikult välja pakkuma. Kui olin Leelo kommidest paljaks teinud, ütles ta alati mu "Aitäh!" peale "Hea laps!".

Mõtlen, et selline pilt Leelo Tunglast haakub päris hästi tema kohta käibiva ettekujutusega – laste sõber, muhe ja lahke lastekirjanik. Eks ta seda ju ongi. Kuid on äärmiselt rõõmustav, et käesolev raamat näitab Leelo Tungla andelaadi vähem tuntud ja vähem teadvustatud osa; et ta on aastate jookul kirjutanud täiesti tõsiseltvõetavat täiskasvanuluulet.

Seda raamatut võib nimetada ka koondkoguks, Leelo Tungla andelaadi ühe tahu kõiki tahke koondavaks teoseks. Selles mõttes kõlab "Täisminevik" väga täpse pealkirjana, kuna selles raamatus avaldubki hästi see, mida Leelo Tungal talle antud aja edenedes oluliseks on pidanud ning see, kuidas ta olulist väljendanud on.

Esiteks saab vaadata, kuidas on aja

Homme on Leelo Tunglal ilus sünnipäev. Tiit Koha foto

jooksul muutunud, rikastunud luule rõhuasetused. Kuidas loodusluulesse on vaikselt kasvanud mõtisklusi inimeste (nii iseene kui teiste) ja kõiksuse üle, kuidas aja möödumine Tungla luulele üha rohkem eksistentiaalistlikku kumedust lisab, kuidas loo-

duse ilu sõnadesse peatamise juurde, sisse või asemele kasvavad inimsuhteid käsitlevad tekstid – alustades luuletaja jahimehest vanaisaga, kelle silmad lõhnavad vahtramahlast; mehega, kes justkui kasvaks loodusest välja, tundes ennast ebamugavalt väljaspool seda –

ning kuidas seda omakorda hakka- vad saatma või asendama mõtisklused inimese maailmaheidetusest, inimese ebakindlast olekust omaenese elus, elu sügav- valusast vastuolulisusest ("Kui loobuks ühest raamatust, / kas säästaks ühe kase?"; küsib luuletaja juba aastal 1975).

Saab näha, kuidas ajastu iseloom üha jõulisemalt luulesse tungib, kõige selgemalt on näha seda luuletustes, mis kirjutatud nõukogude korra lagunemise ja hajumise ajal. Just siin tuleb eriti jõuliselt esile uus tasand, uus teema Tungla luules – sotsiaalne tundlikkus, poeetiline reageerimine ühiskondlikele hoovustele: "Püssipauke ja pommiplahvatusi on igas korteris / kõlanud teleka kaudu mitu korda rohkem / kui viimase suure sõja ajal kõigil rinnetel kokku...".

Luulekogu lõpuosas on tajutat üha enam resignatsiooni, teadlikkust inimlikust kaduvikulisusest, kirgastunud leppimistki "surmaga lõppeva armastusega". Mis aga kõige olulisem – ükski Tungla oluline teema ei söö ära teist. Luuletus, mis algab manifesteerivate riidadega: "See ongi meie aeg. Kui ei, siis üttele, kelle?", lõpeb kirjeldusega "suurest, igavesest, õnnelikust ja rumalast" kastanist.

Tungla üldjoontes väga isikliku luule, isiklikust elust tõukava kirjutuslaadi põhihoovust võiks iseloomustada sõnaga "ausus". See on minek täispangale: otsekoheselt pihub Tungal oma südamele kõik rõõmud ja kurvastused, kõik võidud ja kaotused – siit leiab lugeja näiteks imeilusaid ridu poetessi lahkunud abikaasale Raimo Kangrole. Tun-

gal ei karda oma luules ka ennast haletse- da, ta ütleb seda korduvalt otse välja ning see muudab ta luule inimlikkuse "koefitsiendi" harukordselt kõrgeks.

See on "Täisminevik" loetav meie ühe andekama luuletaja poeetilise autobiograafiana, kust puuduvad piinlikud ülestunnistused, kuid mis siiski mõjub pihtimusliku ja intiimsena, ükskõik millist lähedust igatsevana: "Ainult ühte õpetas see talv, see karm ja kale: / võõrastele astusin ma sammu lähemale". Teisisõnu, lihtsamalt: see raamat on loetav loona – ühe luuletaja maailmataju arenguloona; loona, mis muutub lugedes üha rikkalikumaks; loona, kuhu on aeg-ajalt otsesemalt, aeg-ajalt vihjelisemalt pandud sisse kõik see, mis luuletaja elus (olnud) oluline, mis on teda kasvatanud, karastanud, aga ka see, mis on teda haavanud, väsitatud.

See on raamat ühe märkimisväärse inimese elust ning nagu ka siinset raamatut lugedes kogeda võib – märkimisväärse siiruses ja vaimukuses üles täheldatud.

Täisminevik

Luuletusi

1963–2007

Leelo Tungal

Kujundanud

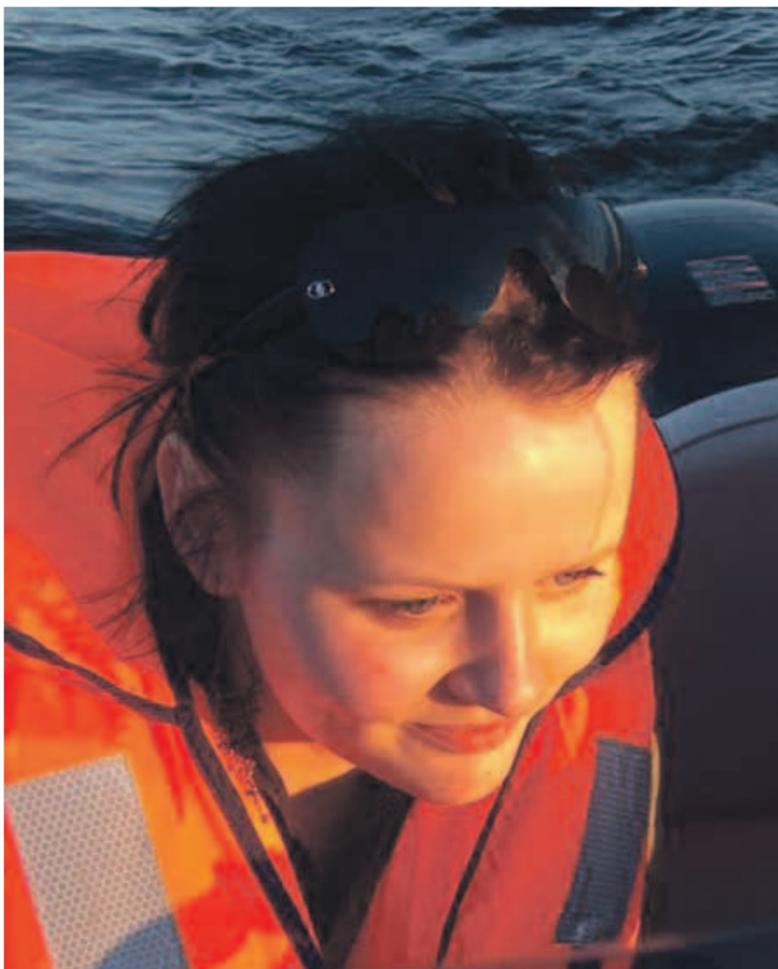
Kersti Tormis

384 lk

kõva köide

Andra Teede tuleb veel särtsakama sõnaga

Jaak Urmet

Andra Teede (s 1988) on Tallinna luuletaja, praegu noorima kirjanduspõlvkonna esileküündivamaid andeid. Mullu ilmus ta debüütikogu "Takso Tallinna taevas", mis sai kriitikutelt hea vastuvõtu. Ja ostjad-luulehuvilised leidsid selle ka poest kenasti üles. Andra Teede ühendab oma debüütikogu luuletustes tunde- lüürika ja ajaluule, sidus kokku isikliku ja ühiskondliku, paigutas sõnasse oma emotsioonid, lahutamatuks taustaks olud ja ajad, kus need sündinud: Tallinna inimesed ja tänavad.

Oma teises luulekogus "Saage üle" on Andra Teede luule muutunud teravamaks, särtsakamaks ja sõnavalinumaks, torgates nõnda silma muidu nii vaoshoitud ja malbe eesti naisluule taustal. Oma osa sellesse on andnud ka poetessi tihe lävimine "metsikuma" ja "mängulisema" osaga eesti tänapäeva kirjandusest – alates eelmisest suvest on ta Tartu Noorte Autorite Koondise (NAK) liige.

Kaasliikmete ja koondise lähikonda kuuluvate loomeinimeste pulbitsev elujõud, maailmavaade ja loomingulised tõekspidamised – rääkimata nende boheemlikest eluviisidest – on Andra

Teede isikut ja loomingut mõjutanud edasi arenema uude ja põnevasse suunda, kuhu eesti naisluuletajad tavaliselt teed leidma ei kipu.

See muidugi ei tähenda, et Andra Teede luule oleks liikunud tavapäraselt naklaste viljeldava vallatu-lõbusa vemmaldamise suunas, ei, jutt on siiski sellest, mida kaaskoondislane Aapo Ilves nimetab kunstiteose puhul "etwasëks". "Saage üle" peegeldab suure osavõtuhuviga elatud harilikku, igapäevast, kuid ometi poeetilist elu, kus tähtsal kohal on oluliste linnade tänavad ja inimesed. Näiteks:

*harri on mu lemmikpärm
haiseb joob ja ropendab
elab vabaduse väljakul
istub galerii ees prügikastil
ütleb viisakalt tere
ja naeratab kui tast mööduda*

*vahel annan talle raha
suitsu või süüa
kui ei anna mina siis
teevad seda teised
harri on paljude lemmikpärm*

*vahel tuleb taga
lihtsalt rääkida
raske on muidugi sest
harri haiseb joob ja ropendab*

Kahte kogu võrreldes on peale sõnarelva suurema vahedaks-ihutuse märgatav ka enesekindluse suur tõus.

Andra Teede luuletajaisiksus on nüüd veelgi vähem kodus küünlavalgusromantikast harrastav, kalbete krahvinanäppudega tundeilmelid sõrmitsev, vaid see läheb tänavale, istub kõrtsides, saadab vajaduse korral vastu lõugu andvaid messe ja on ühtviisi valmis istuma nii viimase marsa peale, et sõita koju, kui ka minema linna piirile hääletama, et sukelduda teadmata-arpäevasesse seiklusesse mööda teisi linnu ja neis elavaid sõpru.

Saage üle

Andra Teede

Kujundanud

Mikk Meister

96 lk

pehme köide

Teine ilmasõda rindereporterite sule läbi

Eesti sõduritest II maailmasõjas on viimastel aastatel kirjutatud mitmeid raamatuid. Uurijate käsutusse on jõudnud hulgaliselt uusi arhiivdokumente ning mälestusi. Täiendav allikas on siin ka Eesti sõjakirjasaatjate poolt aastatel 1943–1944 ilmunud artiklid. Loomulikult tuleb nimetatud allikale läheneda kriitiliselt ning pidada meeles, et tegemist on siiski tollaste propagandatekstidega.

Teisalt annavad nimetatud tekstid üsna hästi edasi kirjutajate meeleolu. Mõningad erandid välja arvatud, on eesti sõjakirjasaatjate lood mitte suuresti imetud, vaid kajastavad tegelikult aset leidnut. Arhiivdokumentidega kõrvutamisel on mitmege mehe kirjutised ajaproovile hästi vastu pidanud.

Suurema eestlastest koosneva üksuse — Eesti Leegioni — moodustamisega käis kaasas ka vastava sõjakirjasaatjate üksuse loomine, mille ametlikuks nimeks sai hiljem 20. Eesti SS-diviisiks kasvanud SS-Kriegsberichter-Zug 20/SS-Kriegsberichter-Trupp 20. Esimesed andmed selle olemasolust pärinevad 1943. aasta märtsi lõpust, sama aasta aprillis liitusid sellega Vanda Kask, Karl Gailit, Viktor Masalsky, Kaljo Klaasmann ja Theodor Saareke.

Karm väljaõpe

Karl Gailiti mälestuste kohaselt otustas ta saada sõjakirjasaatjaks 1943. aasta alguses, mispeale ta suunati koos mitme teise eestlasega Berliini väljaõppele. Esiteks tuli läbi teha noorte jalaväeõpe, mis kujunes õige karmiks, hinnaalandust ei tehtud kellelegi. Väljaõppe järel saadeti mehed kolmeks kuuks Leningradi alla jalaväekompanii koosseisu "rindepraktikale". Eestlastest langes siin Viktor Masalsky, Karl Gailit sai selga haavata.

Sõjakirjasaatja Karl Gailit (pildil keskel) Narva rindel 1944. aasta märtsis. Arhiivifoto

Paranemise järel suunati Gailit Neveli alla sõjakirjasaatjate rühma, mille juht oli baltisakslane, Tartust pärit SS-Ustuf. Clapier de Collongues. 1943. aasta lõpul asendati ta Elmar Tõnismäega, kes omakorda vahetati 1944. aasta suvel välja SS-Ustuf Paul Kurbjuhi vastu, kelle ülesandeks, nagu hiljem selgus, oli ka salajaste raportite koostamine otse Berliini eesti sõdurite meeleolu kohta. Rühma kuulus kokku umbes kakskümmend meest, nagu näiteks Gerhard Rahnulo, Helmut Joonuks, Vanda Kask, Helmut Neider, Jüri Rimmelgas, Uno Andre, Adolf Kõrge, Kaljo Klaasmann, Theodor Saareke. Kunstnikuna kuulus rühma Avo Keerend, joonistajana Hugo Elling, raadiomehena Agu Kask ning filmimehena Romuald Dagis. Tõlk oli Helmut Asson, fotograafideks olid kaks sakslast — Hofstätter ja Seeliger. Hiljem

Narva all liitusid rühmaga Artur Rinne ja Harry Abel.

Rühm oli hästi varustatud ning motoriseeritud, selle käsutuses oli 14 sõiduautot ja küljekorviga mootorrattast ning neli-viis veoautot. Rühma liikmetel olid kindralstaabi ülema Keiteli allkirja kandvad sõjakirjasaatja tõendid: "Sõjakirjasaatja see ja see kuulub Saksa relvajõududesse ja tal on õigus osaleda sõjajõudude operatsioonide ettevalmistamisel ja läbiviimisel nii maal, õhus kui merel. Kõiki väeosade juhte kohustatakse võimaldama sõjakirjasaatjale kõikvõimalikku abi, kaasa arvatud transpordi või autokütuse osas. Tagada talle vajaliku informatsiooni saamine". Omad sõjakirjasaatjad tegutsesid ka Eesti idapataljonide ning hiljem piirikaitserügementide juures. Eestis avaldati sõjakirjasaatjate kirjutisi peamiselt Rindelehes, aga ka Eesti Sõnas ning kohalikes lehtedes.

Tasuks Siberi tee

Eesti sõjakirjasaatjate saatust kujunes erinevaks. Osa meestest langes punaväe kätte ning oli sunnitud veetma pikki aastaid vangilaagrites, teised arreteeriti alles mõne aja pärast. Siberi tee tuli pea neil kõigil, kaasa arvatud Artur Rinne, ette võtta. Vabasse maailma pääsenud sõjakirjasaatjate võimalused oma ametialal jätkata olid tunduvalt laiemad. Mitmed neist, nagu Jüri Rimmelgas ning Hamilkar Mengel, koostasid ka oma sõjakogemustele tuginevad mälestusraamatud. Eesti tulevik oli oluline nii ühtede kui ka teiste jaoks ning osa neist jõudis elada päevani, mil Eesti taas võorast võimust vabanes. Nende marsilaulgi kuulutas, et Eesti eest tuleb kas "surra või võita" – ning selle järgi nad oma elu ka elasid.

Ilmuvasse kogumikku on paigutatud artiklid, mis kajastavad Eesti sõdurite väljaõpet ning võitlusi idarindel väljaspool Eestit aastatel 1943–1944, üldmobilisatsiooni Eestis ning Punaarmee rünnaku peatamist 1944. aasta veebruaris, lahinguid Narva ümbruses ja Krivosoos 1944. aasta märtsis-aprillis, olukorda ning meeleolusid rindel ja tagalas 1944. aasta suvel, Punaarmee uut pealetungi Narva all, Auvere ja Sinimägede lahinguid 1944. aasta juulis-augustis ning heitlusi Punaarmee ja Lõuna-Eestis 1944. aasta augustis-septembris.

Kogumikku illustreerivad ka sõjakirjasaatjate poolt ajalehtedes ja ajakirjades avaldatud luuletused. Pildimaterjal esitab mitmeid haruldasi fotosid sõjakirjasaatjatest. Pildid pärinevad valdavalt Jüri Rimmelga arhiivist ning sõjakirjasaatjate joonistusi.

Sel aastal ilmumas:
Eesti sõjakirjasaatjad Saksa armees II maailmasõjas
Mart Laar

ilmunud

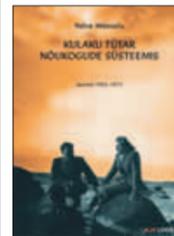

Minu sõjapäevad

Mälestuskilde
Eesti kaitse-
lahingutest
1943–1945
Richard Säägi
128 lk
kõva köide
6. raamat sarjast
"Aja lood"

"Järeltulevad põlvkonnad peavad ju teadma, et me ei jätnud oma maad ega rahvast kergelt vaenlastele, vaid püüdsime teha kõik, et neid eemal hoida. Selle tunnistuseks on tuhanded elud, mille andsid meie relvavennad Eesti kaitseks, et säilitada meie rahva elustiili ja ausust, puhast õhku ja sinist taevast, kus Põhjamael näitab rändavatele eestlastele suunda tagasi koju," kirjutab raamatu autor Richard Säägi.

Neil isiklikel mälestuskildudel on ajalooline väärtus, sest autor on ainus elus olev mees Eesti Leegioni 45. rügemendi 4. kompanii koosseisust, mis võttis osa Narva jõe ääres, Auveres, Sinimägedes ja Kambja all toimunud lahingutest. Paul Maitla pataljoni mees-tele leiti alati kõige vastutavam ja kardetavam ülesanne. Olles veendunud, et "kodu saab kaitsta ainult nii, et see jääb selja taha", astus autor aastal 1943 Eesti Leegioni. Sõjatee viis ta lõpuks Saksamaale ja sealt edasi Inglismaale, Leicesteri. Rindesõduri mälestusteraamat Eesti kaitselahingutest 1943–1945 on illustreeritud ajalooliste fotode, kaartide ja dokumentidega.

Kulaku tütar nõukogude süsteemis

Aastad
1922–1977
Valve Mäesalu
224 lk
kõva köide
7. raamat sarjast
"Aja lood"

Autor kuulub põlvkonda, kelle lapsepõlv jäi Eesti Vabariigi aega ja iseseisvasse ellu tuli astuda sõja ja okupatsioonide tule all. See põlvkond elas üle tohutuid kaotusi, aga need, kes raskest aegadest läbi tulid, on oma kõrgele vanusele vaatamata tänaseni sitked ja terava mõistusega.

Valve vanemad olid töökad ja hästi hakkamasavaad poepidajad ja toiduainetetööstuse omanikud Keilas.

Valve sai hariduse Lenderi gümnaasiumis, Sotsiaal- ja Kodundusinstituudis ja Tartu ülikoolis. Pöördelised 1940. aastad tõid leina ka tema peresse.

Valve abikaasa Arnold Mäesalu osales Toomas Hellati "Haukka" ja "Tümmleri" luuregruppides ning arreteeriti 1944. aasta novembris.

Vaatamata isikliku elu tragöödiatele, "kulaklikule" minevikule, püüdele mitte millegagi silma paista ja raskele algusele loomade varumise peakontori filiaalides, jõudis Valve parteisse astumata Liha ja Piimatööstuse Ministeeriumi turustuse valitsuse ekspordi osakonna juhataja ametipostini.

Ta ise leiab, et teda on kogu elu head kaitseinglid hoidnud.

Ustavate meeste karm saatatus

Lauri Suurmaa

"Me leegion marsib ja kindel on ta rüht..." laulsid II maailmasõja päevil kümned tuhanded Eesti mehed. See Gert Helbemäe sõnastatud marsilaul võtab hästi kokku selle, mille nimel võõras mundris Eesti eest maailmasõja tandrilt võideldi.

Nii nagu heal lapsel, oli ka Eesti Leegionil palju nimesid. Leegioni nime kandis see tegelikult lühikest aega, olles vahepeal Eesti Brigaad, seejärel aga 20. Eesti SS-Diviis, mida vahel kaunistati veel vabatahtliku või relvagneraderide nimega.

Tasu need mehed oma pühendumise eest ei saanud. Otse vastupidi – nende saatust oli karm. Paljud pidid maksma vandele ustavaks jäämise eest eluga, teised vangistuse, sunnitöö või

Rüütliiristi kavalerid Alfons Rebane, Harald Nugiseks ja Harald Riipalu. Arhiivifoto

muude repressioonidega. Piisas vaid informatsioonist, et keegi oli sõjas võidelnud nn valel poolel, et jätta ta ilma heast töökohast või haridusest. Seetõttu püüti oma minevikku igati varjata. Mõni leegioni võitleja jõudis sel moel nõukogude süsteemis küllalt kõrgele kohale, nagu näiteks Sinimägedes või

delnud Kaljo Kiisk, kelle omaaegne tegevus alles Eesti vabanemise järel laiemalt teatavaks sai. Enamusel nii hästi ei läinud. Murda nende meeste vaimu aga ei õnnestunud ning paljud neist nägid ära päeva, mil Pika Hermannitornis löi taas lehvimäe sinimustvalge lipp.

Selliste mõtetega alustab Eesti Diivisile pühendatud fotoalbumi sissejuhatus raamatu teksti autor Mart Laar. Tekstiosa jaguneb 11 peatükiks, mis annavad ülevaate olulisematest sündmustest ja isikutest.

Raamatu põhiosa hõlmavad Eesti Filmiarhiivist, Eesti Riigiarhiivist, Herderi Instituudist Marburgis (Karl Hintzeri fotod), Eesti Sõjamuuseumist – kindral Laidoneri Muuseumist, Eesti Vabadusvõitluse Muuseumist, erakogudest ja veel mujaltki pärinevad fotod. Tegemist on väga olulise projektiga, millele ennustatakse suurt menu. Lätis ilmunud analoogne album võeti hästi vastu.

Sel aastal ilmumas:
Eesti Leegion. 20. Eesti Relva-SS Diviis sõnas ja pildis
Mart Laar